

DOBITI DRUŠTVENO KORISNOG UČENJA IZ PERSPEKTIVE BUDUĆIH SOCIJALNIH RADNIKA

SAŽETAK

Društveno korisno učenje (DKU) inovativna je metoda bazirana na iskustvenom učenju čijom je implementacijom u obrazovni sustav moguće ostvariti brojne dobrobiti za akademsku i društvenu zajednicu. Cilj istraživanja prikazanog ovim radom bio je ispitati percipirane dobiti DKU-a kod studenata socijalnog rada (N = 23) uslijed pilot-provedbe izbornog DKU kolegija na prvoj godini studija. Postavljena su tri istraživačka pitanja vezana uz studentsku percepciju dobitaka od sudjelovanja u projektima DKU-a za različite aktere u projektu, samoprocjenu zadovoljstva pojedinim elementima DKU-a te prijedloge za unaprjeđenje kolegija.

Istraživačka pitanja razrađena su u anketi primijenjenoj po završetku kolegija; odgovori na pitanja otvorenog tipa obrađeni su metodom kvalitativne analize sadržaja, a odgovori na pitanja zatvorenog tipa kvantitativnom analizom podataka. Prema rezultatima, studenti prvenstveno prepoznaju brojne dobiti DKU-a za njih same na osobnoj i profesionalnoj razini, ali percipiraju i niz dobiti za korisnike, udruge i širu zajednicu. Nadalje, studenti su jako zadovoljni različitim elementima DKU-a te smatraju da im je omogućiti-

1 Izv.prof.dr.sc. Marijana Majdak, socijalna radnica,
E-mail: mmajdak@pravo.unizg.hr

2 Doc.dr.sc. Koraljka Modić Stanke, psihologinja,
E-mail: kmodicstanke@pravo.unizg.hr

Prethodno priopćenje
Primljeno: kolovoz, 2021.
Prihvaćeno: veljača, 2022.
UDK: 364.4.08:004.85
DOI 10.3935/ljsr.v29i2.463

Marijana Majdak¹
<https://orcid.org/0000-0003-3725-383X>

Koraljka Modić Stanke²
<https://orcid.org/0000-0002-3085-9348>

Studijski centar socijalnog rada
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ključne riječi:

projekti društveno korisnog učenja;
studenti socijalnog rada; dobiti;
zadovoljstvo; refleksija.

lo bolje upoznavanje prakse socijalnog rada. I, konačno, studenti predlažu (još) veći naglasak na pripremi i osmišljavanju projekata te na radu u udruzi/zajednici, kao i više refleksija usmenim putem. Rezultati govore u prilog povećanju kvota na DKU kolegiju i/ili implementaciji DKU-a na više kolegija na početku studija.

UVOD

Iskustveno učenje je krovni pojam koji obuhvaća niz aktivnosti i oblika učenja koji stoje na raspolaganju studentima u sklopu ili izvan sustava visokog obrazovanja – a podrazumijeva mentalnu obradu nekog iskustva (vanjskog ili unutrašnjeg) koje obogaćuje znanja ili razvija sposobnosti (Branković, 2020.). Zbog preklapanja obilježja, ponekad je teško međusobno razlikovati pojedine oblike iskustvenog učenja, no ako su u nekoj aktivnosti zastupljena obilježja i volontiranja i prakse (Furco, 1996.), tj. ako je fokus podjednako na studentu i korisniku te ako se u podjednakoj mjeri usmjerava i na učenje i na pomaganje – riječ je o društveno korisnom učenju. U Nacionalnoj strategiji stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine (2012.) društveno korisno učenje (DKU) definira se kao:

»Metoda kojom studenti ili sudionici uče i razvijaju se kroz aktivno sudjelovanje u pažljivo organiziranoj aktivnosti koja se provodi u zajednici i ispunjava potrebe zajednice i koja je koordinirana s osnovnom školom, srednjom školom, ustanovom visokog obrazovanja ili kao program rada za opće dobro, te sa zajednicom, a jača građansku odgovornost i integrirana je u akademske procese i poboljšava i pojačava akademski nastavni plan i program studenata, odnosno obrazovne komponente programa rada za opće dobro u kojem sudionici sudjeluju, te pruža strukturirano vrijeme za studente ili sudionike za razmišljanje sudioničkom iskustvu«.

Vrijedi istaknuti da, iako je široko obuhvatna, ova definicija nedostatno naglašava ključnu komponentu o kojoj se mora voditi računa prilikom organiziranja DKU-a, a bez koje se ono neće ostvariti u skladu s prethodno navedenim opisom i očekivanim (akademijskim) ishodom. Ta komponenta je kritičko promišljanje – proces kojim studenti analiziraju i kritički povezuju svoja i tuđa iskustva s ciljevima kolegija i studija, a koji omogućava transformaciju iskustva u učenje (Mikelić Preradović, 2009.).

Socijalni rad jedna je od disciplina koju se intuitivno povezuje s društveno korisnim učenjem (Rocha, 2000.). S obzirom na svrhu i obilježja profesije socijalnog rada, programi studija namijenjeni izobrazbi kompetentnih stručnjaka nužno uključuju veći broj sati iskustvenog učenja – primarno terenske prakse (Urbanc i sur., 2016.) i usmjereni su na razvoj niza znanja, vještina i vrlina (Ajduković, 2005.)

koje odgovaraju načelima DKU-a. Samim time, moglo bi se očekivati da će ta struka biti među vodećima u implementaciji i istraživanjima DKU-a, no rezultati pregleda istraživanja u socijalnom radu (Lemieux i Allen, 2007.) ne samo da tu pretpostavku nisu potvrdili, nego su i upozorili na postojanje konceptualne i terminološke konfuzije koja je doprinijela relativno kasnom početku implementacije DKU-a u ovom području. U Republici Hrvatskoj počeci implementacije DKU-a u socijalnom radu povezuju se s pilot-projektima Studijskog centra socijalnog rada pri Sveučilištu u Zagrebu u sklopu kojih je prije nekoliko godina napravljena prilagodba postojećih kolegija na višim godinama studija s ciljem povećanja kompetencija budućih socijalnih radnika. Prema Buljevac i suradnici (2020.), za profesiju socijalnog rada važan je razvoj osam generičkih kompetencija: procesne kompetencije te sedam meta-kompetencija – profesionalno ponašanje i profesionalni identitet; profesionalna etika; multikulturalnost i inkluzivna praksa; kritički strukturalni pristup; međusektorska suradnja i makropristup; vodstvo i funkcioniranje u organizaciji; integracija teorije u praksi i kritičko mišljenje. Iako DKU, ovisno o modelu i kontekstu, može doprinijeti svim osam generičkih kompetencija važnih za buduće socijalne radnike – ono nezostavno doprinosi potonjem: povezivanju teorije i prakse kroz kritičko mišljenje. Neki autori (Rocha, 2000.; Knee, 2002.; Kapp, 2006.; Droppa, 2007.) naglašavaju da je DKU uključen u obrazovanje u okviru socijalnog rada i socijalne politike kako bi se omogućilo da studenti kvalitetnije uče u interakciji akademske i lokalne zajednice. S obzirom da: 1) DKU je, baš kao i drugi oblici iskustvenog učenja, prethodno bio dostupan samo studentima viših godina studija te 2) studenti Sveučilišta u Zagrebu pokazuju interes za upis kolegija s komponentom DKU-a, neovisno o godini studija (Modić Stanke i Putarek, 2016.), s ciljem razvijanja generičkih kompetencija od samog početka studija, kreiran je izborni kolegij koji studentima prve godine socijalnog rada omogućava iskustvo DKU-a.

Kolegij Društveno korisno učenje i socijalne intervencije razvijen je prema modelu »čistog« DKU-a (Heffernan, 2001.), s ciljem razvoja znanja, vještina i kompetencija za provođenje društveno korisnih aktivnosti u zajednici. Sadržaj kolegija i literatura povezani su s temama uključenosti u zajednicu i populacijom za koju/s kojom studenti obavljaju društveno korisnu aktivnost, kao i sa sadržajem kolegija Uvod u psihologiju i Interpersonalna komunikacija. Studenti su na projektu u zajednici, sa zajednicom i za zajednicu proveli minimalno 25 sati, a tijekom rada na projektu kontinuirano su putem dnevnika rada, rasprava na forumu i grupnih online susreta ostvarivali refleksiju na svoja iskustva te kritički promišljali o tijeku projekta. Prilikom osmišljavanja i evaluacije aktivnosti DKU-a, vodilo se računa o tome da one zadovolje standarde kvalitete projekata DKU-a (Mikelić Preradović i Stark, 2019.).

Kako bi se provjerilo je li pilot-implementacija DKU-a u izborni kolegij kod studenata prve godine socijalnog rada upisanih na kolegij dovela do očekivanih ishoda, provedeno je istraživanje kojim se željelo pobliže ispitati iskustvo DKU-a u sklopu kolegija Društveno korisno učenje i socijalne intervencije.

Eyler i suradnici (2001.) u svom su izvještaju obuhvatili nalaze istraživanja o društveno korisnom učenju u visokom obrazovanju između 1993. i 2000. te identificirali nekoliko učinaka DKU-a na *studente*: 1) ishodi vezani uz osobni razvoj studenata, 2) kognicije i ponašanja studenata u odnosu na društvo, 3) kvalitetu učenja, 4) razvoj karijere te 5) odnos s visokoobrazovnom institucijom. Slične su rezultate dobili Celio i suradnici (2011.) koji su na temelju meta-analize 62 istraživanja zaključili o postojanju 5 značajnih dobiti DKU-a: 1) stavovi prema sebi, 2) stavovi prema školi i učenju, 3) društveni angažman, 4) socijalne vještine i 5) akademska izvedba. Što se pak učinaka DKU-a na *društvene zajednice* tiče, Eyler i suradnici (2001.) identificirali su ih nekoliko: 1) zadovoljstvo sudjelovanjem studenata, 2) korisna pomoć u zajednicama te 3) jača veza zajednice i sveučilišta. S tim povezano, zanimalo nas je koje dobitke od sudjelovanja u projektima DKU-a prepoznaju studenti prve godine socijalnog rada – te je u tom smislu formirano prvo istraživačko pitanje. Uzevši u obzir sličnost DKU-a i volontiranja, Stukas i suradnici (1999.) zastupali su ideju da se razlozi za uključivanje u volontiranje, tj. percipirani dobici volontiranja (samo-unaprjeđenje, razumijevanje sebe i svijeta, izražavanje vrijednosti, razvoj karijere, očekivanja drugih te zaštita) mogu preslikati i na DKU te da je razumijevanje tih šest razloga ključno za regrutaciju i zadovoljstvo sudionika. S tim povezano, zanimalo nas je koliko su studenti zadovoljni pojedinim elementima DKU-a te je u tom smislu formirano drugo istraživačko pitanje. I konačno, budući da se implementacija DKU-a po prvi put na Sveučilištu u Zagrebu uvela: a) prema modelu »čistog DKU-a«, b) na prvu godinu studija i c) u vrijeme online nastave tijekom pandemije koronavirusa, bilo je važno čuti studentsku perspektivu o tome što bi se moglo/trebalo unaprijediti te je u tom smislu formirano treće istraživačko pitanje.

CILJ I ISTRAŽIVAČKA PITANJA

Cilj istraživanja je ispitati dobiti društveno korisnog učenja iz perspektive studenata prve godine studija socijalnog rada na kolegiju Društveno korisno učenje i socijalne intervencije. Svrha istraživanja je kroz perspektivu studenata ostvariti uvid u dobiti društveno korisnog učenja, zadovoljstvo iskustvom društveno korisnog učenja te prijedloge za unaprjeđenje kolegija.

Postavljena su tri istraživačka pitanja:

1. Koje dobitke od sudjelovanja u projektima društveno korisnog učenja polaznici kolegija Društveno korisno učenje i socijalne intervencije prepoznaju po završetku svog iskustva s projektima društveno korisnog učenja?
2. Kakvim polaznici kolegija procjenjuju svoje zadovoljstvo različitim elementima društveno korisnog učenja po završetku svog iskustva s njima?
3. Koje promjene polaznici kolegija predlažu za unaprjeđenje kolegija Društveno korisno učenje i socijalne intervencije?

METODA

Uzorak

Sudionici istraživanja bili su studenti prve godine Studijskog centra socijalnog rada, polaznici izbornog kolegija Društveno korisno učenje i socijalne intervencije u ak. godini 2020./2021. (prosječna dob: $M=20,00$; $SD=1,48$). Na kolegiju je bilo upisano 34 studenata od kojih je aktivno sudjelovalo 27, a anketu je popunilo ukupno 23 studenata (22 Ž i 1 M). Od ukupnog broja studenata koji su bili upisani na kolegij 17 je bilo redovnih i 17 izvanrednih studenata.

Postupak i mjerni instrument

Istraživanje je provedeno u lipnju 2021. godine na kraju provedbe projekata i po završetku kolegija pomoću online ankete osmišljene za potrebe ovog istraživanja u skladu s postavljenim istraživačkim pitanjima. Studentima koji su sudjelovali na kolegiju bilo je rečeno na početku nastave da će se na kraju provesti online anketa u kojoj ih molimo da sudjeluju jer će to produbiti našu spoznaju o njihovoj perspektivi i sudjelovanju na kolegiju. Nakon zadnjeg održanog sata nastave i njihovih prezentacija projekata DKU-a koje su provodili s partnerima u zajednici zamolili smo ih da se priključe na link na kojem je bila anketa i da popune online anketu. Anketa se sastojala od 3 pitanja otvorenog tipa (1. *Što smatrate najkorisnijim dobitkom Vašeg sudjelovanja u projektu društveno korisnog učenja – za sebe?*; 2. *Što smatrate najkorisnijim dobitkom Vašeg sudjelovanja u projektu društveno korisnog učenja – za zajednicu?*; 3. *Koje promjene biste sugerirali kolegiju Društveno korisno učenje i socijalne intervencije i s kojim ciljem?*) te 10 pitanja kombiniranog tipa na koja su sudionici odgovarali procjenom pomoću skale od 1 do 5 te imali mogućnost iznošenja svojih opažanja i/ili elaboriranja odgovora vezanog uz pojedino pitanje. Na pitanje 4. *Koliko Vam je sudjelovanje u kolegiju Društveno korisno učenje i socijalne intervencije omogućilo bolje upoznavanje prakse socijalnog rada?* odgovaralo se pomoću skale 1 – nimalo do 5 – izrazito, dok se na preostala pitanja usmjerena na procjenu zadovoljstva pojedinim elementima DKU-a (5. *upisom kolegija*, 6. *odabirom društvenog partnera*, 7. *karakteristikama korisnika projekta*, 8. *suradnjom unutar tima*, 9. *temom projekta*, 10. *provedbom projekta*, 11. *ishodom projekta*, 12. *podrškom mentora u udruzi*, 13. *podrškom nastavnika*) odgovaralo školskim ocjenama od 1 do 5.

Obrada podataka

Kako bismo dobili odgovore na istraživačka pitanja, pri obradi podataka, korištena je kombinirana metoda kvalitativne analize sadržaja i kvantitativne analize podataka. Nakon prikupljenih podataka dio pitanja koja su bila otvorena obrađen je kvalitativnom analizom sadržaja teksta na način da su odgovori sudionika najprije označeni šiframa, a zatim je slijedilo izdvajanje iz teksta odgovora na svako istraživačko pitanje i podcrtavanje izjava, svođenje izjava pod zajedničke pojmove, te na kraju svođenje pojmova pod kategorije, a kao posljednji korak interpretacija i kritičko razmatranje dobivenih rezultata (Braun i Clark, 2006.; Ajduković, 2014.). Dio kvantitativnih podataka obrađen je programom SPSS korištenjem deskriptivne statistike kojom su izračunavane srednje vrijednosti.

Etička načela

U istraživanju je poštivano načelo dobrovoljnosti, anonimnosti, povjerljivosti, prava na izražavanje mišljenja, prava odustajanja od sudjelovanja u svakom trenutku. Studenti su upoznati sa svrhom prikupljanja podataka i korištenjem podataka, kao i činjenicom kako odgovori ne mogu biti povezani s njihovim identitetom jer su stavljeni pod šifre.

REZULTATI I RASPRAVA

U ovom istraživanju sudjelovali su studenti polaznici kolegija Društveno korisno učenje i socijalne intervencije. Anketu je ispunilo 23 od ukupno 27 aktivnih studenata na kolegiju – budući da je sudjelovanje bilo dobrovoljno i anonimno, ne možemo znati koji su razlozi nesudjelovanja preostala 4 studenta te bi li njihovi odgovori ukazali na neke druge teme i trendove. U svakom slučaju, navedeni su rezultati dobiveni odgovorima studenata koji su popunili anketu.

Dobitci koje studenti prepoznaju od sudjelovanja u projektima DKU-a

Mnoga dosadašnja istraživanja (Shumer, 2009.; Phillips, 2011., Warren, 2012.) potvrđuju vrijednosti DKU-a u psihosocijalnom radu za sve uključene sudionike. I u ovom istraživanju studenti su prepoznali dobrobiti od sudjelovanja u projektima DKU-a. Na prvo istraživačko pitanje razlučeno je pet tema s pripadajućim kategorijama i pojmovima (Tablica 1. te Tablica 1. u Prilogu³).

3 Prilog je dostupan kao suplement objavljen u online izdanju

Tablica 1. Prepoznati dobitci sudjelovanja na projektima DKU-a u okviru kolegija iz perspektive studenata ($N = 23$)

TEMA	KATEGORIJA	POJAM
Dobiti za sebe osobno	Suočavanje s novim iskustvima	Novo iskustvo Pobjeda straha od novoga
	Osobni razvoj	Razvijanje empatije Razvijanje strpljivosti Učenje pronalaska rješenja Dobivanje samopouzdanja Dobivanje korisnih savjeta Učenje odgovornosti
	Osvještavanje vlastitih mogućnosti	Osvještavanje da mogu napraviti nešto kvalitetno i kreativno Osvještavanje svojih talenata Učenje od korisnika
	Direktno upoznavanje sa strukom socijalnog rada	Upoznavanje s radom socijalnog radnika Spoznaja o dobrom odabiru struke
	Vlastita senzibilizacija za potrebe korisnika	Razumijevanje prema korisniku Prilagođavanje korisniku Smanjenje vlastitih predrasuda prema starijim osobama
	Dobiti za korisnike	Direktni oblici pomoći korisnicima
Dobiti na razini šire zajednice	Mogućnost utjecaja na razini društva	Senzibiliziranje javnosti za socijalne probleme i usluge Smanjenje stigme prema korisnicima
	Doprinos volontiranju	Osvještavanje važnosti volontiranja Novi volonteri
	Doprinos radu u zajednici	Rad u zajednici Pomoć zajednici

Usavršavanje vlastitih znanja i vještina	Timski rad	Komunikacija s grupom u timu Rad u timu Suradnja s drugim strukama
	Osmišljavanje i provedba projekta	Upravljanje projektom Rad na projektu Provedba radionica
	Stjecanje novih znanja	Učenje o problemima u obitelji Učenje o nasilju Primjena teorije u praksi Učenje iskustvom Razvijanje znanja i vještina Usavršavanje poslovne komunikacije Korist za budućnost
Dobiti za udruhu	Ulaganje svojih znanja i vremena za potrebe udruhu	Stvaranje korisnih materijala za udruhu Pomoć udruhu

Iz Tablice 1. vidljivo je da studenti koji su sudjelovali u projektima DKU-a najviše dobitaka prepoznaju upravo za sebe osobno i za unaprjeđenje vlastitih znanja i vještina, a također prepoznaju i neke dobitke za korisnike, širu zajednicu i udruhu s kojom su surađivali pri provedbi projekta.

Od **dobitaka za sebe osobno** studenti su navodili da su bili suočeni s novim iskustvima te su ta nova iskustva uspješno integrirali kroz pobjedu od straha prema nečem novom. Također, navode i brojne dobiti za svoj osobni razvoj, kao razvijanje empatije, razvijanje strpljivosti, učenje pronalaska rješenja, dobivanje samopouzdanja, dobivanje korisnih savjeta, učenje odgovornosti. Studenti su naveli i da su osvijestili neke vlastite mogućnosti, na primjer da mogu napraviti nešto kvalitetno i kreativno, osvijestili su neke svoje talente, ali i naučili nešto od korisnika. Za neke studente ovo je bilo prvo direktno upoznavanje sa strukom socijalnog rada kroz koje su se mogli upoznati s radom socijalnog radnika kao i uvjeriti se da su odabrali dobru struku za sebe. Studenti su imali priliku i osobno se senzibilizirati za potrebe korisnika, razviti razumijevanje prema korisniku, prilagođavanje korisniku i smanjenje vlastitih predrasuda prema starijim osobama. Osim istaknutih osobnih dobitaka, studenti su naveli i puno dobitaka za sebe vezano uz usavršavanje vlastitih znanja i vještina. Kao prvo, ali i iznimno važno za struku socijalnog rada, istakli su vještine sudjelovanja timskog rada u grupi, konkretnije: komunikaciju s grupom u timu, rad u timu i suradnju s drugim strukama. Nadalje, naveli su usvajanje vještina osmišljavanja i provedbe projekta: upravljanje projektom, rad na projektu i provedbu radionice. Također, studenti su istakli i stjecanje novih znanja iz različitih područja:

učenje o problemima u obitelji, učenje o nasilju, primjena teorije u praksi, učenje iskustvom, razvijanje znanja i vještina, usavršavanje poslovne komunikacije, a sve to će im pomoći u budućnosti.

Rezultati dobiveni ovim istraživanjem potvrđuju rezultate dosadašnjih istraživanja koji govore o tome da studenti koji su bili uključeni u DKU prepoznaju dobiti za vlastite kompetencije u socijalnom radu (Phillips, 2011.), za novo razumijevanje socijalnog rada (Shumer, 2009.), za bolje samopoštovanje (Eppler i sur., 2011.) te za povećanje osobnih, socijalnih i akademskih kompetencija (Ferguson, 2006.; Celio i sur., 2011.). Upravo zato je od izuzetne važnosti za socijalni rad, ali i druge pomažuće struke da DKU bude prepoznato i omogućeno studentima od samog početka studija kako bi se kvalitetnije razvijali i bili u mogućnosti postići svoj maksimum (osobno i profesionalno). Biti u mogućnosti od samog početka obrazovanja upoznati korisnike i raditi s njima te moći integrirati teoriju i praksu jedno je od glavnih obilježja suvremenog visokoškolskog obrazovanja (Deck i sur., 2017.).

Uz navedene dobiti za sebe, studenti su prepoznali i neke **dobiti za korisnike** kroz direktne oblike pomoći korisnicima koje su provodili, radilo se o pomoći korisnicima u učenju, druženjima i razgovoru s korisnicima i pomoći djeci s teškoćama u ponašanju. Dosadašnja istraživanja o dobitima DKU-a također su istaknula prepoznate dobiti za korisnike ustanova (partnere) u vidu pomoći u nekim konkretnim i kratkoročnim potrebama (Reising i sur., 2006.), ali i neke dugoročne dobiti kao na primjer razvoj odnosa (Celio i sur., 2011.). Studenti imaju mogućnost biti u kontaktu s različitim korisnicima, upoznati ih, razumjeti njihove načine funkcioniranja, potrebe, razmišljanja te formirati vlastitu percepciju, propitivati, senzibilizirati se za korisnike te im pomoći na način kako oni to trebaju i žele.

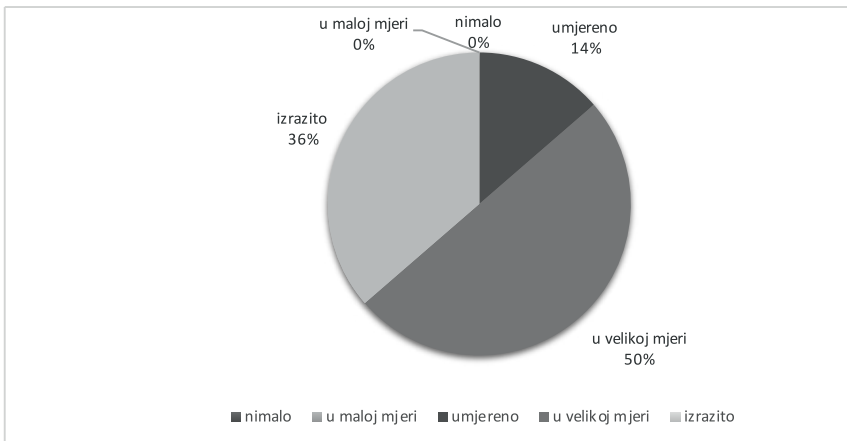
Prepoznate su i neke **dobiti za udругu** s kojom su studenti u okviru projekata DKU-a surađivali. Studenti smatraju da su uložili neki dio svojeg vremena i znanja za potrebe udruge – što je vidljivo kroz materijale koje su stvorili, a koje će udruuga moći koristiti za svoj daljnji rad s korisnicima i kroz pomoć koju su pružili. I još vezano uz percipirane dobiti, a što nije manje važno, je **dobit na razini šire zajednice** koju studenti vide kroz mogućnost utjecaja na razini društva na senzibiliziranje javnosti za socijalne probleme i usluge i smanjenje stigme prema korisnicima, na doprinos volontiranju kroz osvještavanje važnosti volontiranja, mogućnost dobivanja novih volontera za potrebe udruge, te na doprinosu radu u zajednici kroz rad u zajednici i pomoć zajednici.

Suvremena istraživanja DKU-a uključuju konstruktivistički pristup (Shumer, 2009.) koji gleda na znanje kao socijalni konstrukt u kojem korisnici kreiraju novo značenje kroz istraživanje potreba zajednice i osmišljavanje i provedbu projekata u zajednici koju vide kao lokus i izvor znanja. Mnogi autori (Kaslow, 2004.; Reising i sur., 2006.; Hou, 2010.; McKee i Muskat, 2015.) identificiraju brojne dobiti od DKU-a za članove zajednice, a koje se odnose na psihofizičko zdravlje članova zajednice, bolje i zdravije odnose te suživot. Rezultati istraživanja Allor i McCathren (2004.) po-

tvrdjuju neke pozitivne učinke na djecu kojoj su studenti u okviru DKU-a pomagali u unaprjeđenju čitanja. Neki autori ističu kako imamo značajan nedostatak podataka o korisnim učincima DKU-a na korisnike i članove zajednice općenito pa su potrebna dodatna istraživanja da bi se utvrdilo efekte DKU-a na partnerske organizacije i članove zajednice (Jacoby, 2009.; Butin, 2010.).

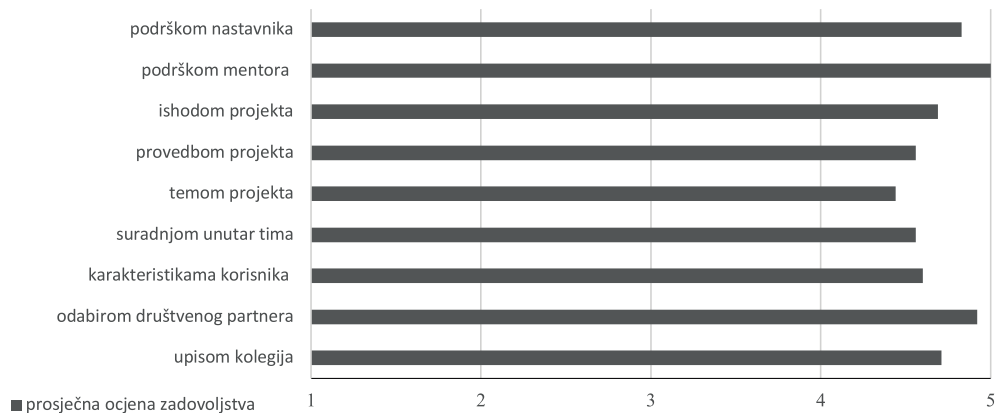
Zadovoljstvo studenata različitim elementima DKU-a

Dosadašnja istraživanja iskustava sudjelovanja u društveno korisnom učenju uglavnom su se bavila ispitivanjem prepoznatih dobiti za razne sudionike, a u smu ovom istraživanju (zbog inovacijskih aspekata ove pilot-implementacije DKU-a na studiju socijalnog rada pri Sveučilištu u Zagrebu) željeli dodatno ispitati i zadovoljstvo studenata različitim elementima DKU-a. Dodatno, željeli smo studentima dati priliku da, uz (pr)ocjenu zadovoljstva napišu i svoje opažanje vezano uz pojedini element ili obrazloženje ocjene. Stoga je drugo istraživačko pitanje bilo usmjereno na dobivanje uvida u zadovoljstvo studenata kolegijem te je bilo kombinirano od zatvorenih i otvorenih pitanja (Slike 1. i 2., Tablica 2. u Prilogu).

Slika 1. Frekvencija studenata ($N = 21$) koji smatraju da im je sudjelovanje u kolegiju Društveno korisno učenje i socijalne intervencije u različitoj mjeri omogućilo bolje upoznavanje prakse socijalnog rada (od 1–nimalo do 5 – izrazito)

Kao što je vidljivo iz Slike 1., najveći broj studenata procjenjuje da im je sudjelovanje u kolegiju Društveno korisno učenje i socijalne intervencije omogućilo bolje upoznavanje prakse socijalnog rada u velikoj mjeri ili izrazito, što je u skladu s nalazima koje navodi Shumer (2009.). Studenti su u svojim komentarima istaknuli da je sudjelovanje imalo za njih višestruke koristi npr. priliku bolje se upoznati s time kako stvari zapravo funkcioniraju, kako je to surađivati s nekom udrugom i raditi u timu.

Slika 2. Prosječno zadovoljstvo pojedinim aspektima sudjelovanja na kolegiju Društveno korisno učenje i socijalne intervencije koje su studenti prve godine ($N = 23$) iskazali školskim ocjenama od 1 do 5

Procjene zadovoljstva različitim elementima DKU-a i komentari koji se vežu uz iste nalaze se na Slici 2. te u Tablici 2. u Prilogu. Svoje **zadovoljstvo upisom kolegija** studenti u prosjeku ocjenjuju izvrsnim ($M = 4,71$). U komentarima studenata vidljivo je da smatraju da je kolegij doprinio njihovom osobnom razvoju, ali i uvidu u posao socijalnog radnika. Naši nalazi potvrđuju i nalaze ranijih istraživanja (Phillips, 2011.; Celio i sur., 2011.) koji govore o brojnim prepoznatim osobnim dobitima za sudionike u projektima DKU-a. **Zadovoljstvo odabirom društvenog partnera** ($M = 4,92$), kao i zadovoljstvo karakteristikama (direktnih ili indirektnih) korisnika projekta ($M = 4,60$) studenti također u prosjeku ocjenjuju izvrsnim. Studenti su navodili da im je između ostalog odabrani partner odgovarao i zbog vrste korisnika s kojima rade, te da su bili ugodno iznenađeni suradnjom s partnerom. Studenti su izrazili zadovoljstvo suradnjom s korisnicima koja je ponekad na početku bila upitna, ali kasnije su ostvarili dobru suradnju. Studenti su također iskazali svoje **zadovoljstvo suradnjom unutar tima**, dajući u prosjeku izvrsnu ocjenu ($M = 4,56$). Iz komentara studenata iščitavamo kako je ponegdje za timski rad bila izuzetno značajna uloga voditelja i njegove kompetencije rada s grupom. Iako su studenti samom **temom projekta** u prosjeku bili neznatno manje zadovoljni ($M = 4,44$), samom **provedbom projekta** ($M = 4,56$) te **ishodom projekta** ($M = 4,69$) studenti su u prosjeku bili izrazito zadovoljni. U komentarima studenata vidljive su izjave koje govore u prilog visokom stupnju zadovoljstva odabranom temom projekta, provedbi projekta koja je otprilike odgovarala planiranoj te zadovoljstvu konačnim ishodom projekta. Vrijedi spomenuti da studenti koji su radili zadatak online u svojim komentarima navode da bi radije da su mogli raditi uživo. **Zadovoljstvo podrškom mentora** u udruzi svi studenti procjenjuju ocjenom odličan ($M = 5,00$), a **zadovoljstvo podrškom nastavnika** na fakultetu studenti ocjenjuju u prosjeku izvrsnim ($M = 4,83$). Studenti su izjavili da

su mentori bili odlični te da su se stvarno potrudili informirati ih o svemu i pružiti sve uvjete za izvršenje projekta. Također, studenti opisuju da su profesorice bile spremne pomoći, nisu ih opterećivale obvezama, već su im dale tu odgovornost vođenja projekta uz jasne smjernice.

Sukladno našim rezultatima, i neka dosadašnja istraživanja na temu evaluacije DKU-a u visokoškolskom obrazovanju ističu visoki stupanj zadovoljstva svim aspektima DKU-a i kolegija (Hatcher i sur., 2004.; Ferguson, 2006.; Phillips, 2011.; Warren, 2012.; Celio i sur., 2011.; McKee i Muskat, 2015.). Praćenje kroz evaluaciju omogućava nam uvid u percepciju korisnosti i zadovoljstva iz različitih perspektiva, kao i mogućnost promišljanja o unaprjeđenjima. Suvremeni oblici obrazovanja podložni su promjenama, ali i trebaju biti fleksibilni i prilagođavati se potrebama sudionika, pratiti potrebe kako studenata, obrazovnih ishoda, tako i zajednice.

Promjene koje studenti predlažu u svrhu unaprjeđenja kolegija

Vezano uz treće istraživačko pitanje, studenti koji su sudjelovali u društveno korisnom učenju u okviru kolegija Društveno korisno učenje i socijalne intervencije sugerirali su neke promjene (Tablica 2. te Tablica 3. u Prilogu) u svrhu unaprjeđenja kolegija u budućnosti. Sugerirane promjene svakako će biti važno razmotriti s obzirom da se radi o novom kolegiju koji se prvi puta izvodio u ak. godini 2020./2021. i to u modificiranoj, online verziji zbog pandemije koronavirusa.

Tablica 2. Sugerirane promjene koje studenti polaznici kolegija Društveno korisno učenje i socijalne intervencije predlažu u svrhu unaprjeđenja kolegija u budućnosti

TEMA	KATEGORIJA	POJAM
Način održavanja nastave	Organizacija predavanja	Samo osnove na predavanjima Rad uživo Više vremena za studente u udruzi Manje zadaća
	Organizacija terenskog dijela nastave	Manje tehničkih stvari Više kontakata nastavnica sa studentima
Provedba projekata	Priprema	Prethodna provjera sudjelovanja sa studentima Manji opseg projekta
	Ranije kretanje s projektom	Ranije osmišljavanje projekta i provedba u udrugama

Praćenje studenata	Načini praćenja studenata za vrijeme provedbe projekata	Refleksije na tjednoj bazi Anonimne ankete po timovima Više refleksija umjesto dnevnika
Nisu potrebne promjene	Nije potrebno ništa mijenjati	Sve dobro osmišljeno pa ne treba ništa mijenjati Nema sugestija za promjenu

Iako je bilo puno izjava studenata (više od polovice sudionika) da promjene nisu potrebne, da im se kolegij jako svidio te da ga smatraju izuzetno korisnim, bilo je i nekih prijedloga koji bi mogli unaprijediti kolegij i još više ga približiti studentima prve godine studija socijalnog rada. Promjene koje studenti predlažu u svrhu unaprjeđenja kolegija odnose se na način održavanja nastave, provedbu projekta i praćenje studenata tijekom osmišljavanja i provedbe projekta.

Studenti koji su izjavljivali da je prema njihovom mišljenju sve bilo dobro organizirano nisu imali nikakve sugestije za promjene. Vezano uz **način održavanja** nastave, studenti predlažu da se predavanja organiziraju na način da studenti čuju samo osnove, da se predavanja održavaju uživo, da bude manje zadaća, a više vremena koje će studenti moći provesti u udruzi. Što se tiče organizacije terenskog dijela nastave, studenti predlažu da bude manje tehničkih stvari, a više kontakata nastavnica sa studentima. Vezano uz samu **provedbu projekta**, prijedlozi su bili da priprema bude takva da se napravi prethodna provjera sudjelovanja sa studentima te da opseg samog projekta bude manji. Također, sugerirano je da se ranije krene s projektom i u smislu osmišljavanja i u smislu provedbe. Studenti predlažu i da **praćenje studenata** za vrijeme provedbe projekta bude organizirano na sljedeći način: refleksije na tjednoj bazi, više refleksija uživo umjesto pisanja dnevnika, te korištenje anonimne ankete po timovima.

U literaturi se također, povezano s kvalitetnim organiziranjem kolegija DKU-a, govori o važnosti uključivanja refleksivnih aktivnosti (Eyler i Giles, 1999.; Mikelić Preradović i Stark, 2019.). Postoje dva značajna modela koja uključuju smjernice za organiziranje refleksivskih aktivnosti u društveno korisnom učenju. Eyler i Giles (1999.) predstavili su okvir koji se sastoji od pet čimbenika dobrih refleksivnih aktivnosti: povezanosti između iskustva i znanja, kontinuiteta refleksije prije, za vrijeme i nakon sudjelovanja u iskustvu, konteksta primjene u pravoj životnoj situaciji, izazova studentske perspektive te vođenja i omogućavanja emocionalne podrške studentima. Bringle i Hatcher (1999.) nude drugi oblik smjernica prema kojima refleksivne aktivnosti trebaju biti jasno povezane sa sadržajem kolegija i ishodom učenja, strukturirane u smislu opisa, očekivanja, kriterija za procjenu, trebaju se odvijati redovito tijekom semestra tako da studenti mogu razviti kapacitet za daljnje i dublje istraživanje, trebaju nuditi povratnu informaciju od mentora tako da studenti mogu naučiti kako poboljšati kritičku analizu i refleksivnu praksu te trebaju omogu-

čiti studentima da istražuju, pojašnjavaju i ispituju svoje osobne vrijednosti. Hatcher i suradnici (2004.) zaključuju da su navedene smjernice značajne za osmišljavanje reflektivnih aktivnosti u kojima studenti ne reflektiraju samo o nastavnim materijalima, već i o osobnim vrijednostima, stavovima, ciljevima i namjerama. Refleksivne aktivnosti sastoje se od pisanih zadataka u kojima studenti analiziraju stavove, ciljeve, namjere, rasprava u malim grupama uživo ili online, prezentacija i sl., no način rada mora biti od početka jasno naznačen u opisu kolegija i objašnjen na početku rada (Hatcher i sur., 2004.).

OGRANIČENJA

Nekoliko obilježja ovog istraživanja ograničava zaključke o dobitima DKU-a za buduće socijalne radnike te njihovom zadovoljstvu elementima DKU-a. Kao prvo, anketa je provedena po završetku kolegija kada su studenti uslijed uspješno završenih projekata imali izražen osjećaj postignuća koji je mogao djelovati na njihove odgovore, posebno procjene zadovoljstva pojedinim elementima (npr. suradnjom unutar tima ili provedbom projekta) – koje bi možda bile drugačije da su ispitivane tijekom semestra. Istraživanjem su se ispitivali učinci kolegija koji je proveden u online okruženju zbog covid pandemije; moguće je da su te okolnosti dodatno naglasile pozitivne učinke DKU kolegija koji je studente zbližavao kroz rad u timovima, omogućio im kontakt sa zajednicom i refleksiju tog iskustva (što im je bilo ograničeno zbog epidemioloških mjera) stoga bi vrijedilo ponoviti ovo istraživanje u postpandemijskom razdoblju.

ZAKLJUČAK I PRAKTIČNE IMPLIKACIJE

Tijekom pandemijske ak. godine 2020./2021. po prvi je put na Sveučilištu u Zagrebu uveden izborni DKU kolegij te je provedena evaluacija pilot-implementacije DKU-a u izborni kolegij na prvoj godini studija socijalnog rada kako bi se ispitale dobiti DKU-a iz perspektive studenata prve godine studija socijalnog rada.

Dobiveni rezultati potvrđuju rezultate prethodnih istraživanja koji govore u prilog tome da sudjelovanje u društveno korisnom učenju ima brojne dobiti za same studente na osobnoj razini (osobni razvoj, osvještavanje vlastitih mogućnosti, upoznavanje sa socijalnim radom, senzibilizacija za korisnike) i profesionalnoj razini (usavršavanje znanja i vještina, rad u timu, osmišljavanje projekata) – što govori u prilog DKU-a kao metode za razvoj generičkih vještina budućih socijalnih radnika, kao i samoodređujućih oblika motivacije – čime ono doprinosi uspjehu studenata u njihovoj trenutnoj, ali i budućoj ulozi. Studenti percipiraju i dobiti za korisnike (direktni oblici rada i pomoći), udrugu u radu koje su sudjelovali (pomoć i korisni

materijali koje su osmislili studenti) te za širu zajednicu (smanjenje stigme prema korisnicima, senzibilizacija javnosti, poticanje volontiranja) – čime DKU doprinosi povećanju civilnog angažmana, tolerancije na različitosti i dobrobiti zajednice.

Studenti su iskazali vrlo visoko zadovoljstvo svim elementima DKU-a (upisom kolegija, društvenim partnerima, korisnicima, timom, temom-provedbom-ishodima projekta, podrškom mentora i nastavnice) te su procijenili da im je sudjelovanje u DKU kolegiju uvelike omogućilo bolje upoznavanje prakse socijalnog rada – što se pokazalo važnim za izobrazbu kompetentnih stručnjaka socijalnog rada.

Studenti su davali neke prijedloge za unaprjeđenje kolegija koji se odnose na organizaciju nastave i veći naglasak na radu u udruzi/zajednici, više rada na pripremi i osmišljavanju projekata, a manje teorijskog dijela nastave. Značajno je da su studenti sami prepoznali vrijednost reflektiranja te predložili više refleksija usmenim putem, što je također u skladu s nalazima ranijih istraživanja.

Prema rezultatima našeg istraživanja, a u skladu s ranije dobivenim rezultatima koji govore o brojnim dobitima DKU-a, implementacijom DKU-a na prvu godinu studija kod budućih socijalnih radnika ne doprinosi se samo razvoju generičkih kompetencija nego i samoodređujućih oblika motivacije koji su povezani s uspjehom u studiju. Kako bi što više studenata socijalnog rada od početka studija imalo prilike iskusiti rad prema principima DKU-a, vrijedilo bi razmotriti mogućnosti povećanja kvote studenata za upis na postojeći izborni DKU kolegij ili mogućnosti implementacije DKU-a u sklopu nekih redovnih kolegija prvoj godini.

Društveno korisno učenje je vrijedno područje koje se može i treba usavršavati, a to je moguće samo uz kontinuirano znanstveno izvještavanje, praćenje i evaluaciju.

LITERATURA

1. Ajduković, M. (2005). Globalni standardi za obrazovanje i obuku u socijalnom radu. Prijevod dokumenta. *Ljetopis socijalnog rada*, 12 (1), 173–198.
2. Ajduković, M. (2014). Kako izvještavati o kvalitativnim istraživanjima? Smjernice za istraživače, mentore i recenzente. *Ljetopis socijalnog rada*, 21 (3), 345–366.
3. Allor, J. & McCathren, R. (2004). The efficacy of an early literacy tutoring program implemented by college students. *Learning Disabilities Research & Practice*, 19 (2), 116–129. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5826.2004.00095.x>
4. Branković, D. (2020). Stavovi srednjoškolaca o modelima iskustvenog učenja. *Pedagoška stvarnost*, 66 (1), 84–99. <https://doi.org/10.19090/ps.2020.1.84-99>
5. Braun, V. & Clark, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77–101.

6. Bringle, R. G. & Hatcher, J. A. (1999). Reflection is service-learning: Making meaning of experience. *Educational Horizons*, 179–185.
7. Bringle, R. & Hatcher, J. (1995). A service learning curriculum for faculty. *The Michigan Journal of Community Service-Learning*, 2 (1), 112–122.
8. Buljevac, M., Opačić, A. & Podobnik, M. (2020) Profesionalne kompetencije socijalnih radnika: Temelj identiteta jedne pomažuće profesije. *Ljetopis socijalnog rada*, 27 (1), 031–056. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v27i1.319>
9. Butin, D. (2010). *Service-learning in theory and practice: The future of community engagement in higher education*. New York: Palgrave Macmillan.
10. Celio, C. I., Durlak, J. & Dymnicki, A. (2011). A meta-analysis of the impact of service-learning on students. *Journal of Experiential Education*, 34 (2), 164–181. <https://doi.org/10.1177/105382591103400205>
11. Conway, J., Amel, E. L. & Gerwien, D. P. (2009). Teaching and learning in the social context: A meta-analysis of service learning's effects on academic, personal, social, and citizenship outcomes. *Teaching of Psychology*, 36 (4), 233–245. <https://doi.org/10.1080/00986280903172969>
12. Deck, S. M., Conner, L. & Cambron, S. (2017). Students' perceptions of service learning in an advanced research course. *Advances in Social Work*, 18 (2), 456–473. <https://doi.org/10.18060/21548>
13. Droppa, D. (2007). Social welfare policy and services: Service learning through social policy project in human service organizations. In: Nadel, M.; Majewski, V. & Sullivan-Cosetti, M. (eds.), *Social work and service learning: Partnerships for social justice*, Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 61–75.
14. Eppler, M. A., Ironsmith, M., Dingle, S. H. & Errickson, M. A. (2011). Benefits of service-learning for freshmen college students and elementary school children. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 11 (4), 102–115.
15. Eyler, J. S. & Giles, D. E., Jr. (1999). *Where's the learning in service-learning?* San Francisco: Jossey-Bass, 1999.
16. Eyler, J., Giles, D. E. Jr., Stenson, C. M. & Gray, C. J. (2001). At a glance: What we know about the effects of service-learning on college students, faculty, institutions and communities, 1993- 2000: Third Edition. *Higher Education*. Paper 139. Preuzeto s: <http://digitalcommons.unomaha.edu/slcehighered/139>, (17.7.2021).
17. Ferguson, A. (2006). Making the case for service-learning in first-year programs. *The Vermont Connection*, 27(1). Preuzeto s: <https://scholarworks.uvm.edu/tvc/vol27/iss1/9>, (19.7.2021).
18. Furco, A. (1996). Service-learning: A balanced approach to experiential education. In: Taylor, B. & Corporation for National Service (eds.), *Expanding Boundaries: Serving and Learning*. Washington, DC: Corporation for National Service, 2–6.

19. Hatcher, J. A., Bringle, R. G. & Muthiah, R. (2004). Designing effective reflection: What matters to service-learning? *Michigan Journal of Community Service Learning*, 11 (1), 38–46.
20. Heffernan, K. (2001). *Fundamentals of service-learning course construction*. Providence, RI: Campus Compact, Brown University
21. Hou, S. I. (2010) Developing a faculty inventory measuring perceived service-learning benefits and barriers. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 16 (2), 78–89.
22. Hyde, C. A. & Meyer, M. (2008). A collaborative approach to service, learning, and scholarship: A community-based research course. *Journal of Community Practice*, 12 (1/2), 71–88. https://doi.org/10.1300/J125v12n01_06
23. Jacoby, B. (2009). Facing the unsettled questions about service-learning. In: Strait, J. & Lima, M. (eds.), *The future of service-learning: New solutions for sustaining and improving practice*. Sterling, VA: Stylus, 90–105.
24. Kapp, S. A. (2006). Bringing the agency to the classroom: Using service-learning to teach research to BSSW students. *The Journal of Baccalaureate Social Work*, 12 (1), 56–70. <https://doi.org/10.18084/1084-7219.12.1.56>
25. Kaslow, NJ (2004.). Competences in professional psychology. *American Psychology*, 59 (8), 774–781. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.774>
26. Knee, R. T. (2002). Can service learning enhance student understanding of social work research? *Journal of Teaching in Social Work*, 22 (1/2), 213–225. https://doi.org/10.1300/J067v22n01_14
27. Lemieux, C. M. & Allen, P. D. (2007). Service learning in social work education: The state of knowledge, pedagogical practicalities, and practice conundrums. *Journal of Social Work Education*, 43 (2), 309–326. <https://doi.org/10.5175/JSWE.2007.200500548>
28. McKee, E. & Muskat, T. (2015) Students today, educators tomorrow: Shaping the social work curriculum to enhance field education. *Field Educator*, 5 (2), 1–6.
29. Mills, S. D. (2001). Electronic journaling: Using the web-based, group journal for service-learning reflection. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 8 (1), 27–35.
30. Mikelić Preradović, N. (2009). *Učenjem do društva znanja – Teorija i praksa društveno korisnog učenja*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
31. Mikelić Preradović, N. & Stark, W. (2019). Identified service learning practices in European higher education. In: Aramburuzabala, P., McIlrath, M. & Opazo, H. (eds.), *Embedding service learning in European higher education: Developing a culture of civic engagement* (pp. 109-131). Routledge, 109–131.
32. Modić Stanke, K. & Putarek, V. (2016). Odrednice interesa studenata za društveno korisno učenje. In: Orel, M. (ed.), *International Conference EDUvision*

- 2016 *Modern Approaches to Teaching the Coming Generations*. Ljubljana: EDUvision 1105–1117.
33. Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012 do 2016 godine (2012). Zagreb: Vlada Republike Hrvatske.
 34. Phillips, A. (2011). Service-learning and social work competency-based education: A 'goodness of fit'? *Advances in Social Work*, 12 (1), 1–20. <https://doi.org/10.18060/1318>
 35. Reising, D. L., Allen, P. N. & Hall, S. G. (2006) Student and community outcomes in service-learning: Part 2—Community Outcomes. *Journal of Nursing Education*, 45 (12), 516–518. <https://doi.org/10.3928/01484834-20061201-10>
 36. Rocha, C. J. (2000). Evaluating experiential teaching methods in a policy practice course: The case for service learning to increase political participation. *Journal of Social Work Education*, 36 (1), 53–63. <https://doi.org/10.1080/10437797.2000.10778989>
 37. Shumer, R. (2009). New directions in research and evaluation: Participation and use are key. In: Strait, J. & Lima, M. (eds.), *The future of service-learning: New solutions for sustaining and improving practice*. Sterling, VA: Stylus, 191–205.
 38. Stukas Jr., A. A., Clary, E. G. & Snyder, M. (1999). Service learning: Who benefits and why. *Social Policy Report*, 13 (4), 1–23. <https://doi.org/10.1002/j.2379-3988.1999.tb00039.x>
 39. Urbanc, K., Buljevac, M. & Vejmelka, L. (2016). Teorijski i iskustveni okviri za razvoj modela studentske terenske prakse u području socijalnih djelatnosti. *Ljetopis socijalnog rada*, 23 (1), 5–38. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v23i1.102>
 40. Warren, J. L. (2012). Does service-learning increase student learning?: A meta-analysis. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 18 (2), 56–61.

Marijana Majdak
Koraljka Modić Stanke

THE BENEFITS OF SERVICE LEARNING FROM THE PERSPECTIVE OF FUTURE SOCIAL WORKERS

Service learning (DKU) is an innovative method based on experiential learning whose implementation in the educational system can achieve numerous benefits for the academic and social community. The aim of the research presented by this paper was to examine the perceived profits of DKU among social work students (N = 23) due to the pilot implementation of the elective DKU course in the first year of study. Three research questions were asked related to the student's perception of gains from participation in DKU projects for various actors in the project, self-assessment of satisfaction with certain elements of the DKU and proposals for improving the course.

Research questions were elaborated in a survey applied upon completion of the course; answers to open-type questions were processed using the method of qualitative content analysis, and answers to closed-type questions by quantitative analysis of data. According to the results, students primarily recognize the numerous profits of DKU for themselves on a personal and professional level, but they also perceive a range of profits for users, associations and the wider community. Furthermore, students are very satisfied with the different elements of DKU and believe that it has enabled them to get to know the practice of social work better. And, finally, students propose (even) more emphasis on the preparation and design of projects and on working in the association / community, as well as more reflections orally. The results speak in favor of increasing quotas in the DKU course and/or the implementation of DKU on several courses at the beginning of the study.

Key words: *service-learning projects; social work students; profit; satisfaction; reflection.*

*Međunarodna licenca / International License:
Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0.*

PRILOZI

Tablica 1. Koje dobitke od sudjelovanja u projektima DKU-a prepoznaju polaznici kolegija Društveno korisno učenje i socijalne intervencije?

TEMA	KATEGORIJA	POJAM	IZJAVA
Dobiti za sebe osobno	Suočavanje s novim iskustvima	Novo iskustvo	<i>Jedno divno novo iskustvo iz kojeg sam mogla puno naučiti o metodama učenja, ali i o samoj sebi. (UKSRK 1, U) Jer sam mogla naučiti nešto novo. (PRAGMA 1, O) Jedno novo iskustvo koje mi može pomoći u radu. (UKSRK 3, O) Mislim, ovo isto tako bilo drugačije iskustvo budući da su upoznali nekoga novog i radili na drugačiji način. (UKSRM 2, U) Tako da je bilo korisno, da steknem nove vještine i više samopouzdanja (PRAGMA 1, O)</i>
		Pobjeda straha od novoga	<i>Pobijedila sam strah od suočavanja s nečim novim i novim ljudima. (UKSRM 2, U)</i>
	Osobni razvoj	Razvijanje empatije	<i>Treba imati razumijevanja i empatije. (PARK 1, U)</i>
		Razvijanje strpljivosti	<i>Smatram da sam postala strpljivija. (PARK 1, U) Strpljenja jer nije svaki put bilo lagano i bez problema. (UKSRM 2, U)</i>
		Učenje pronalaska rješenja	<i>Vidjeti kako ne ide uvijek sve po planu ali da se onda nađe neka solucija. (PRAGMA 2, O)</i>
		Dobivanje samopouzdanja	<i>Samopouzdanje... (PRAGMA 3, O) I više samopouzdanja (PRAGMA 1, O)</i>
		Dobivanje korisnih savjeta	<i>Mislim da sam dobila korisne savjete i drago mi je što sam uspjela pomoći korisnicima i naučiti i ja njih nešto novo. (PARK 4, O)</i>
		Učenje odgovornosti	<i>Rad s djecom donesao mi je dio odgovornosti. (UKSRM 2, U)</i>
	Osveštavanje vlastitih mogućnosti	Osveštavanje da mogu napraviti nešto kvalitetno I kreativno	<i>Dobivanje svijesti da je i nama »mladim i neiskusnim studenticama« itekako moguće napraviti nešto kvalitetno i kreativno. (AMB 1, O)</i>
		Osveštavanje svojih talenata	<i>Primijetila koliko uživam u tom radu i posvijestila si svoje mogućnosti i talente. (AMB 1, O)</i>

TEMA	KATEGORIJA	POJAM	IZJAVA
Dobiti za sebe osobno	Osvještavanje vlastitih mogućnosti	Učenje od korisnika	<i>Ali, i mi zapravo jako puno toga od njih. (PARK 4, O)</i>
	Direktno upoznavanje sa strukom socijalnog rada	Upoznavanje s radom socijalnog radnika	<i>Uvid u rad socijalnog radnika. (UKSRK 2, U) Dobiti neku realniju sliku o tome kako praksa socijalnog rada zapravo izgleda. (PRAGMA 1, O) Zaista mi je bilo super što sam imala priliku bolje se upoznati s time kako stvari zapravo funkcioniraju. (PRAGMA 1, O)</i>
		Da sam odabrala dobru struku	<i>Da sam kroz ovaj kolegij stvarno spoznala da sam na pravom mjestu. (AMB 1, O) Pomoglo mi je da shvatim što je za mene i u čemu se vidim u budućnosti. (UKSRM 2, U)</i>
Vlastita senzibilizacija za potrebe korisnika	Razumijevanje prema korisniku		<i>Smatram da je najkorisniji dobitak sudjelovanjem u projektu razumijevanje prema starijim osobama koje sam stekla, a prije nisam imala. (PARK 1, U) Te mi je otvorilo oči kako izgleda život starijih s npr. alzheimerovom bolesti. (PARK 1, U) Razumijevanje tuđe situacije. (UKSRK 3, O) To što sam dobila sliku kako razmišljaju stariji ljudi i koje ih teme zanimaju. (PARK 3, U) Naučila sam kroz što su različiti ljudi prolazili kroz život i njihova stajališta za to. (PARK 4, O) Osvijestila sam svoj mozak o problemima u starijoj životnoj dobi i o problemima ljudi u društvu. (PARK 4, O)</i>
		Prilagođavanje korisniku	<i>To mi je bilo prvo iskustvo sa starijom osobom koja pati od te bolesti te sam naučila da se u takvim situacijama treba prilagoditi korisniku. (PARK 1, U) Pronaći način za sastavljanje kvalitetnih materijala za određene uzraste i moja prilagodba njima. (UKSRK 3, O)</i>
		Smanjenje vlastitih predrasuda prema starijim osobama	<i>Sudjelovanje na ovom projektu mi je pokazalo da stariji ljudi ne postaju djeca kako stare i pobilo je neke predrasude koje sam imala prije odlaska u dom. (PARK 2, U)</i>

TEMA	KATEGORIJA	POJAM	IZJAVA
Dobiti za korisnike	Direktni oblici pomoći korisnicima	Pomoć korisnicima u učenju	<i>Pomogli smo korisnicima da savladaju neke prepreke u školskom gradivu. (UKSRK 1, U)</i> <i>Pomaganje korisnicima u učenju. (UKSRK 2, U)</i> <i>Pomoć u učenju. (UKSRK 3, O)</i>
		Druženje i razgovori s korisnicima	<i>Smatram da je najkorisnije za društvenog partnera bilo druženje i razgovori. (PARK 1, U)</i> <i>Također su korisnici pokazali veću zanimaciju za aktivnosti koje smo organizirali nego što sam očekivala i mislim da smo im donijeli malo sreće. (PARK 1, U)</i> <i>Mislim da je za korisnike bilo dobro to što su imali društvo i nekoga za razgovor o temama koje njih zanimaju te aktivnosti koje ih mogu zabaviti i u koje se mogu uključiti... (PARK 2, U)</i> <i>Mislim da smo kao tim uspjele korisnicima doma ispuniti dan i potrudile smo se da oni dođu do izražaja. (PARK 3, U)</i> <i>Korisnicima je bilo drago što smo provele kvalitetno vrijeme sa njima i zblížili se. Ponešto su naučili od nas. (PARK 4, O)</i>
		Pomoć djeci s poteškoćama u ponašanju	<i>Smatram da sam doprinijela edukaciji djece s poteškoćama u ponašanju o njihovim emocijama i tome kako ih mogu regulirati. (AMB 2, O)</i> <i>Osobno znam da s korisnikom s kojim sam ja radila je naš rad pomogao u dobivanju boljih ocjena tako da mislim da smo im zbilja pomogli i nešto ih naučili. (UKSRM 2, U)</i> <i>Učenici su dobili jasniju sliku emocija i kako ih regulirati. Znaju što mogu učiniti kada ih svlada neka emocija, pogotovo neugodna. (AMB 3, U)</i> <i>Pomoć korisnicima koji su se pronašli u kriznim situacijama. (UKSRM 3, O).</i> <i>Pomoć mladima koji imaju teškoće u učenju. (UKSRM 4, O)</i>

TEMA	KATEGORIJA	POJAM	IZJAVA
Dobiti na razini šire zajednice	Mogućnost utjecaja na razini društva	Senzibiliziranje javnosti za socijalne probleme i usluge	<i>Više mladih se informiralo o socijalnim uslugama, potaklo se pitanje mentalnog zdravlja. (PRAGMA 1, O) Jer smo javnost mogli više senzibilizirati za neke aktualne socijalne probleme što je prvi korak ka promijeni. :) (PRAGMA 1, O) Osveščanje javnosti o socijalnim problemima. (PRAGMA 2, O)</i>
		Smanjenje stigme prema korisnicima	<i>Moram naglasiti i kako je mnogo mladih iz moje okoline odlučilo potražiti mentalnu podršku u Pragminom savjetovalištu, tako da tu vidim ogromni pozitivni pomak u razbijanju stigme oko mentalnoga zdravlja. (PRAGMA 3, O)</i>
	Doprinos volontiranju	Osvještavanje važnosti volontiranja	<i>Razumjela sam važnost volontiranja. (AMB 3, U) Također, stekla sam poticaj i volju za volontiranjem. (UKSRM 3, O). Te sam svakako zainteresirana za volontiranje. (PARK 5, O)</i>
		Novi volonteri	<i>Pridonijeli smo im s nekim novim idejama za nove projekte. (UKSRM 2, U)</i>
	Doprinos radu u zajednici	Rad u zajednici	<i>Priliku radit sa zajednicom. (PRAGMA 2, O)</i>
Pomoć zajednici		<i>Smatram da je zajednica obogaćena radom studenata i da je to svakako korisno za nju. (PARK 5, O)</i>	
Usavršavanje vlastitih znanja i vještina	Timski rad	Komunikacija s grupom u timu	<i>Razvijanje Komunikacije unutar grupe. (UKSRK 3, O) Korisno mi je bilo i raditi u grupi, da sam vidjela da u grupi nije uvijek toliko loše raditi. :) (PRAGMA 2, O) Uvidjela sam kako je to raditi sa većom grupom ljudi. (UKSRM 5, O) Organizacija grupe (UKSRK 3, O)</i>
		Rad u timu	<i>Shvatila sam što je potrebno za uspješan tim. (AMB 3, U) Kako raditi u timu i voditi ga. (PRAGMA 1, O) Zajedničko funkcioniranje. (UKSRK 3, O) Kako je to surađivati s nekom udrugom i raditi u timu kada svi ovisimo jedni o drugima. (PRAGMA 1, O)</i>

TEMA	KATEGORIJA	POJAM	IZJAVA	
Usavršavanje vlastitih znanja i vještina	Rad u timu	Suradnja s drugim strukturama	<i>Suradnja sa studentima novinarstva jer sam cijelu struku mogla vidjeti u nekom novom svijetlu i osvijestiti si da novinari mogu biti važni kolege i suradnici na projektima i da mogu imati i pozitivan utjecaj i pomoći pri provedbi projekata. (PRAGMA 1, O)</i>	
		Osmišljavanje i provedba projekta	Upravljanje projektom	<i>Saznanje o upravljanju i vođenju projekata. (AMB 2, O)</i>
			Rad na projektu	<i>Kako raspisati neki projekt. (PRAGMA 1, O)</i>
	Stjecanje novih znanja	Učenje o problemima u obitelji	Učenje o problemima u obitelji	<i>O problemima unutar obitelji (što se tiče obrazovnog sustava, djece i roditelja). (AMB 2, O)</i>
			Učenje o nasilju	<i>Izobrazba o vršnjačkom nasilju, Internet nasilju, ali i izrada i provedba radionica. (AMB 2, O)</i>
		Primjena teorije u praksi	<i>Teoretski dio koji su nas profesorice naučile imale smo priliku provesti u praksu. (UKSRM 1, U)</i>	
		Učenje iskustvom	<i>Osobno smatram da se na temelju iskustva najbolje uči, samim time meni je ovo bilo veoma poučno iskustvo i jako mi je drago da sam ga mogla steći. (UKSRM 1, U)</i>	
		Razvijanje znanja i vještina	Razvijanje znanja i vještina	<i>Razvila sam vještine koje će dobro doći kasnije. (AMB 3, U) Znanja i vještine koje sam stekla. (UKSRM 3, O). Steći nove vještine već na prvoj godini studija. (PRAGMA 1, O) Učenje kako pomoći drugome i razvijanje novih vještina. (UKSRM 4, O) Ovladala nekim vještinama koje će mi dobro doći i u nastavku studija i u životu općenito. (PARK 5, O) Razvoj nekih komunikacijskih vještina. (UKSRM 5, O)</i>
			Usavršavanje poslovne komunikacije	<i>Usavršila sam se u poslovnoj komunikaciji. (AMB 3, U)</i>

TEMA	KATEGORIJA	POJAM	IZJAVA
Usavršavanje vlastitih znanja i vještina	Stjecanje novih znanja	Korist za budućnost	<i>Sam puno toga naučila i ovo cijelo iskustvo će mi definitivno biti korisno i dalje na višim godinama studija. (PRAGMA 1, O)</i>
Dobiti za udrugu	Ulaganje svojih znanja i vremena za potrebe udruge	Stvaranje korisnih materijala za udruge	<p><i>Partnerima u udruzi ostavili smo neke kreativne materijale s kojima će ubuduće moći pomagati učenicima. (UKSRK 1, U)</i></p> <p><i>Udruzi je na korištenje ostala radionica za koju vjerujem da je kvalitetna, i koja je u udruzi već nekoliko puta iskorištena što mi je posebno drago. Vjerujem, osim što će sama radionica biti od pomoći radnicima u udruzi, da će i djeca iz nje izvući neke korisne informacije vezane uz emocionalnu regulaciju. (AMB 1, O)</i></p> <p><i>Mislím da je za UKSR od nas dugotrajno dobila zanimljive materijale koje su kolegice koje su sudjelovale online izrađivale, koje će udruga moći koristiti godinama unaprijed s korisnicima. (UKSRM 1, U)</i></p> <p><i>Pridonijeli smo s materijalima koje smo izrađivali i koji će im ostati i za budućnost. (UKSRM 2, U)</i></p> <p><i>Partneri su dobili podatke koje će kasnije moći koristiti.... (PRAGMA 1, O)</i></p>
		Pomoć udruzi	<p><i>Kratkotrajno je dobila naš rad i trud u zajednici, i zasigurno jedno novo iskustvo. (UKSRM 1, U)</i></p> <p><i>Udruzi smo pružili u ovih mjesec dana puno više ljudi s kojima mogu raditi budući da im manjka volontera. (UKSRM 2, U)</i></p> <p><i>Oni su vidjeli neki naš drugačiji način rada i mislim da im je to dobro došlo. (PARK 4, O)</i></p> <p><i>Činjenica da smo uspješni prikupiti mnogo podataka i pomoći s informacijama udruzi kako bi se znali bolje usmjeriti godištima i potrebama. (PRAGMA 3, O)</i></p> <p><i>Pomoć koju su dobili. (UKSRK 3, O)</i></p>

Tablica 2. Procjena zadovoljstva različitim aspektima sudjelovanja na kolegiju Društveno korisno učenje i socijalne intervencije

PITANJE	MOGUĆNOSTI ODGOVORA	BROJ STUDENATA N (OD 23)	KOMENTARI
<i>Koliko vam je sudjelovanje u kolegiju Društveno korisno učenje i socijalne intervencije omogućilo bolje upoznavanje prakse socijalnog rada?</i>	umjereno	2	<i>Kao što sam već napisala ranije, zaista mi je bilo super što sam imala priliku bolje se upoznati s time kako stvari zapravo funkcioniraju i kako je to surađivati s nekom udrugom i raditi u timu kada svi ovisimo jedni o drugima. Tako da je bilo korisno, naučilo me svačemu i natjeralo da izađem iz svoje komfort zone te da steknem nove vještine i više samopouzdanja. (PRAGMA 1, O)</i>
	U velikoj mjeri	11	
	izrazito	8	
Školskim ocjenama (1–5) procijenite te obrazložite svoje zadovoljstvo upisom kolegija	1	0	<i>Mentorica je bila jako dobra, trudila se jako uklopiti nas sve u svoj raspored iako znamo koliko joj je to bilo teško, imala je dobre sugestije. Korisnici doma su također bili super i bolji od očekivanog, sudjelovali su i na kraju mi je bilo drago što sam u ovom timu iako na početku nisam baš bila oduševljena izborom. (PARK 2, U) Zadovoljna sam radom u udruzi i samim kolegijem. (UKSRK 2, U) Dobila sam mogućnost uvida u stvarnu situaciju koja me očekuje možda na budućem poslu, a šta nisam mogla dobiti da sam sudjelovala na nekom drugom kolegiju. (UKSRK 3, O) Iznimno sam zadovoljna upisom ovoga kolegija jer je doprinjeo mom osobnom razvoju. (AMB 2, O) Drago mi je da sam upisala ovaj kolegij i imala priliku dolaziti u udrugu UKSR i raditi s korisnicima. (UKSRM 1, U) Nije bio moj prvi izbor i malo me na početku prestrašilo što je toga tako puno bilo i mislila sam da će mi uzeti jako puno vremena, ali iako mi je uzelo određeno vrijeme drago mi je da sam bila dio ovoga. (UKSRM 2, U) Istina je da smo imali više posla nego kolege na nekom drugom kolegiju, ali zaista je kolegij bio dobar temelj za dalje i ni malo ne žalim što sam izabrala DKUisi za izborni kolegij. (PRAGMA 1, O) Jako sam zadovoljna da sam odabrala kolegij. (PRAGMA 2, O) Profesorice su susretljive, razumne, voljne raditi s nama u razvoju našeg kritičkog razumijevanja kao i osjećaja za potrebu okoline i zajednice. (PRAGMA 3, O)</i>
	2	0	
	3	1	
	4	3	
	5	13	

PITANJE	MOGUĆNOSTI ODGOVORA	BROJ STUDENATA N (OD 23)	KOMENTARI
Školskim ocjenama (1–5) procijenite te obrazložite svoje zadovoljstvo odabirom društvenog partnera	1	0	<p>Voditeljica je pristupačna i projekt mi se jako svidio. (UKSRK 2, U)</p> <p>Zadovoljna sam odabirom društvenih partnera zbog njihovog područja rada koji mi se jako svidio za razliku od nekih drugih društvenih partnera koji su se bavili drugačijom vrstom korisnika. Zato smatram da sam odabrala društvenog partnera bas iz domene koja je meni osobno bila najzanimljivija. (UKSRK 3, O)</p> <p>Iznimno sam zadovoljna odabirom društvenog partnera. (AMB 2, O)</p> <p>Iskreno, nisam očekivala puno od partnera jer sam prvi put čula za udrugu, nisam znala ni tko će nas dočekati s druge strane kamere ni kakve ćemo zadatke imati, ali na kraju je zaista ispalo puno puno bolje od očekivanog. (PRAGMA 1, O)</p> <p>Svestrani partner koji je bio spreman uvijek pomoći. (PRAGMA 2, O)</p> <p>Mentor iz udruge bio je odličan mentor s kojime bi rado ponovila suradnju. (PRAGMA 3, O)</p> <p>Prezadovoljna. (PARK 5, O)</p> <p>Odlična komunikacija sa partnerom. (UKSRM 5, O)</p>
	2	0	
	3	0	
	4	1	
	5	12	
Školskim ocjenama (1–5) procijenite te obrazložite svoje zadovoljstvo karakteristikama (direktnih ili indirektnih) korisnika projekta	1	0	<p>U početku smo imali malih nesuglasica, loših dogovora, neorganizacije i poteškoća. S vremenom i to vrlo brzo, smo se uspjele sve dogovoriti i nije bilo nikakvih problema. (PARK 2, U)</p> <p>Ponekad nisu htjeli učiti, no svaki put smo odradili zadatak, dobri su, poslušni. (UKSRK 2, U)</p> <p>Korisnici projekta bili su iznimno komunikativni, htjeli su surađivati s nama te su bili iznimno pristojni. (AMB 2, O)</p> <p>S nekima je bilo teže raditi, a sa nekima lakše, ali tako je u svakom zanimanju. (UKSRM 1, U)</p> <p>Odmah sam znala da je to udruga s kojom želim surađivati, rad s djecom volim i zbilja mi je bilo zadovoljstvo dolaziti tamo i pomagati im. (UKSRM 2, U)</p> <p>Nismo imali baš dosta feedbacka korisnika. (PRAGMA 2, O)</p>
	2	0	
	3	1	
	4	4	
	5	10	

PITANJE	MOGUĆNOSTI ODGOVORA	BROJ STUDENATA N (OD 23)	KOMENTARI
Školskim ocjenama (1–5) procijenite te obrazložite svoje zadovoljstvo suradnjom unutar tima	1	0	<p><i>Dio tima nije sudjelovao onoliko koliko su sudjelovali ostali članovi tima. (UKSRK 2, U)</i></p> <p><i>Mislim da mi je uloga voditelja tima dala dobar uvid u to koliko to nekada može biti izazovno ako se svi članovi ne slažu ili se ne odazivaju. To me naučilo tehnikama rada u grupi.(UKSRK 3, O)</i></p> <p><i>Poteškoće unutar tima su se javile, ali smo sve u svemu vrlo dobro komunicirale. (AMB 2, O)</i></p> <p><i>Otkada smo se podijelili u manje grupe timovi su super funkcionirali. (UKSRM 1, U)</i></p> <p><i>Da sam birala, ne bih si mogla naći bolji tim, jako sam zadovoljna s kolegicama (Irom,Petrom i Sarom); uvijek su odrađivale svoj dio posla, javljale te, pomagale, odazivale na sastanke i dosta su mi i olakšale ulogu voditelja. (PRAGMA 1, O)</i></p> <p><i>Jako dobro smo radili i se razumjeli. (PRAGMA 2, O)</i></p> <p>Suradnja je bila odlična te je svaka od nas radila jednako. (PARK 4, O)</p> <p>Jedino radi toga što jedan član skoro uopće nije sudjelovao, ostale kolegice su bile fenomenalne. (PRAGMA 3,O)</p> <p>Na početku dok smo bili u velikoj grupi suradnja je bila jako minimalna, par studenata je radilo većinu posla, neki se nisu ni javljali ili su pridonosili jako slabo, no kada smo se podijelili u manje grupe, sve je bilo bolje, baš smo svi surađivali i sudjelovali u radu. (UKSRM 2, U)</p>
	2	1	
	3	1	
	4	3	
	5	13	
Školskim ocjenama (1–5) procijenite te obrazložite svoje zadovoljstvo temom projekta	1	0	<p><i>Svidjela mi se tema. (UKSRK 2, U)</i></p> <p>Tema projekta bila je iznimno zanimljiva. (AMB 2, O)</p> <p>Jako mi je zanimljiva naša tema i projekt. (UKSRM 1, U)</p> <p>Na kraju je bilo dobro, ali možda sljedeći putu malo više razrađena tema. (PRAGMA 2, O)</p> <p>Zanimljiva i aktualna. (PRAGMA 3, O)</p> <p>Prezadovoljna. (PARK 5, O)</p>
	2	0	
	3	3	
	4	4	
	5	11	

PITANJE	MOGUĆNOSTI ODGOVORA	BROJ STUDENATA N (OD 23)	KOMENTARI
Školskim ocjenama (1–5) procijenite te obrazložite svoje zadovoljstvo provedbom projekta	1	0	<p><i>Imali smo prepreke, no projekt smo uspješno proveli. (UKSRK 2, U)</i></p> <p><i>Projekt smo provele vrlo dobro. Pomalo je teško bilo provoditi projekt online, ali uspjela sam. Kolegica Paula je doprinijela mnogo samoj provedbi jer je bila prisutna u živo. (AMB 2, O)</i></p> <p><i>provedba je tekla po polanu (UKSRM 1, U)</i></p> <p><i>Tema da pomazemo djeci u učenju na ovakav način je jako dobra ideja, jako puno njih nema mogućnosti učiti doma, odnosno nemaju svoj mir ili nemaju nekoga tko će im pomoći i imati neki autoritet nad njima da provjere jel sve riješio i jel točno, tako da je ovo izvrsna ideja jer imaju mogućnost dolaziti u udrugu i učiti s volonterima u miru gdje će im netko pokazati što je krivo i pokazati najbolji način da nešto riješe. (UKSRM 2, U)</i></p> <p><i>Projekat je sproveden otprilike onako kako smo i planirale i ispalo je sve dobro na kraju tako da sam zadovoljna s krajnjim ishodom. (PRAGMA 1, O)</i></p> <p><i>Sve smo napravili i to dobro. (PRAGMA 2, O)</i></p> <p><i>Prezadovoljna. (PARK 5, O)</i></p> <p><i>Mislim da je projekt uspješno proveden. (UKSRM 5, O)</i></p>
	2	0	
	3	1	
	4	5	
	5	10	
Školskim ocjenama (1–5) procijenite te obrazložite svoje zadovoljstvo ishodom projekta	1	0	<p><i>Zadovoljna sam s radom u timu, dobila sam iskustvo i znanje te u isto vrijeme pomogla učenicima savladati gradivo. (UKSRK 2, U)</i></p> <p><i>Vrlo sam zadovoljna kako je projekt ispao na kraju, ocjena 4 samo zbog toga šta sam bila u online dijelu grupe pa možda nisam dobila takvo iskustvo kao i kolege koji su bili uživo. (UKSRK 3, O)</i></p> <p><i>Ishod projekta je vrlo dobar. Djeca su bila zadovoljna našom provedbom projekta. (AMB 2, O)</i></p> <p><i>Ostvarili smo što smo zacrtali. (UKSRM 1, U)</i></p> <p><i>Sve kako smo isplanirali tako je i bilo, čak i puno bolje od očekivanog. (UKSRM 2, U)</i></p> <p><i>Fali mi malo feedbacka korisnika. (PRAGMA 2, O)</i></p> <p><i>Ishod je odličan i naučile smo kako se prilagoditi korisnicima. (PARK 4, O)</i></p> <p><i>Prezadovoljna. (PARK 5, O)</i></p>
	2	0	
	3	1	
	4	2	
	5	10	

PITANJE	MOGUĆNOSTI ODGOVORA	BROJ STUDENATA N (OD 23)	KOMENTARI
Školskim ocjenama (1–5) procijenite te obrazložite svoje zadovoljstvo podrškom mentora u udruzi	1	0	<p><i>Nisam očekivala da će profesorice imati toliko razumijevanje za naš početak, svidjelo mi se to što su nas pokušale motivirati i ohrabriti kada je bilo poteškoća, što su napravile grupu pa smo im se mogli javljati kada god smo trebali. (PARK 2, U)</i></p> <p><i>Voditeljica je uvijek bila tu ako treba pomoć, ima razumijevanja. (UKSRK 2, U)</i></p> <p><i>Mentorica je odlučna suradnica koja je stvarno potrudila informirati nas o svemu i pružiti sve uvjete za izvršenje projekta. (UKSRK 3, O)</i></p> <p><i>Mentorica nam je bila velika podrška. Sve pohvale za nju. (AMB 2, O)</i></p> <p><i>Mentorica je bila super i izrazito pristupačna. (UKSRM 1, U)</i></p> <p><i>Uvijek je bila tu uz nas, pomagala nam u apsolutno svemu, uvijek nam je dala mogućnost joj se javiti, pitati za pomoć i uvijek smo se sve mogli dogovoriti. (UKSRM 2, U)</i></p> <p><i>Mentor je zaista jako ugodna osoba, i istina je da smo imali trenutak nesporazuma, ali smo to brzo izgledili i nastavili dalje suradnju koja je meni jedno jako lijepo iskustvo i ostati će mi u lijepom sjećanju, tako da nema što drugo reći osim riječi hvale za tog čovjeka. (PRAGMA 1, O)</i></p> <p><i>Uvijek spreman. (PRAGMA 2, O)</i></p> <p><i>Prezadovoljna. (PARK 5, O)</i></p>
	2	0	
	3	0	
	4	0	
	5	19	

PITANJE	MOGUĆNOSTI ODGOVORA	BROJ STUDENATA N (OD 23)	KOMENTARI
Školskim ocjenama (1–5) procijenite te obrazložite svoje zadovoljstvo podrškom nastavnika na fakultetu	1	0	<p><i>Nismo često bili u kontaktu sa nastavnicima, no kad jesmo uvijek su bili spremni pomoći. (UKSRK 2, U)</i></p> <p><i>Profesorice su bile spremne pomoći, nisu nas opterećivale obvezama već su nam dale tu odgovornost vođenja projekta uz jasne smjernice. (UKSRK 3, O)</i></p> <p><i>Nastavnice su nam isto tako bile velika podrška. Uvelike su nam pomogle i doprinijele našem radu. (AMB 2, O)</i></p> <p><i>Profesorice su se uvijek javljale ukoliko je nešto trebalo. (UKSRM 1, U)</i></p> <p><i>Iako je ovo nekako bio samostalan rad nas studenata te na kraju profesorice i nisu bile toliko uključene (bar koliko mi znamo), na početku su se zbilja trudile nam objasniti o čemu se radi, koji su naši zadaci i uvijek su bile na raspolaganju za javiti im se i nešto ih pitati. poticale su nas da odrađujemo zadatke i davali nam nove prilike da ih odradimo. (UKSRM 2, U)</i></p> <p><i>Profesorice su nam bile velika podrška tijekom cijelog projekta i mogu samo reći veliko hvala, uvijek pune razumijevanja i spremna pomoći, također lijepo iskustvo i drago mi je da sam imala prilike sudjelovati na kolegiju. (PRAGMA 1, O)</i></p> <p><i>Uvijek spremni pomoći i ako je usred noći. :) (PRAGMA 2, O)</i></p> <p><i>Prezadovoljna. (PARK 5, O)</i></p>
	2	0	
	3	0	
	4	3	
	5	15	

Tablica 3. Promjene koje studenti predlažu u svrhu unaprjeđenja kolegija u budućnosti

TEMA	KATEGORIJA	POJAM	IZJAVA
Način održavanja nastave	Organizacija predavanja	Samo osnove na predavanjima	<i>A da na predavanjima bude samo ono osnovno. (UKSRM 1, U)</i>
		Rad uživo	<i>Smatram da će biti lakše osmisliti i provesti sam projekt kada se sve bude moglo odvijati uživo. (UKSRK 1, U)</i>
		Više vremena za studente u udruzi	<i>S ciljem da se više vremena provede u udruzi s korisnicima. (UKSRM 1, U)</i>
		Manje zadaća	<i>Možda malo manje zadaća. (UKSRM 5, O)</i>
	Organizacija terenskog dijela nastave	Manje tehničkih stvari	<i>Možda malo manje tehničkih stvari što se tiče kolegija. (PARK 4, O)</i>
Više kontakata nastavnica sa studentima		<i>Mislím da bi bilo korisno imati više kontakata sa studentima. (PRAGMA 1, O)</i>	
Provedba projekata	Priprema	Prethodna provjera sudjelovanja sa studentima	<i>Također, sugeriram da se sljedeće godine dobro dogovori sa studentima jel stvarno misle sudjelovati ili samo trebaju konačnu ocjenu. (PRAGMA 2, O)</i>
		Manji opseg projekta	<i>Možda malo manje ciljeva: u smislu napravi se projekt ali u manjem opsegu. (PRAGMA 2, O)</i>
	Ranije kretanje s projektom	Ranije osmišljavanje projekta i provedba u udrugama	<i>Da se ranije krene s projektom u semestru jer nema dovoljno vremena. (UKSRK 2, U) Jedinu promjenu koju bih predložila je da rad s udrugama počne ranije. (UKSRM 1, U)</i>
Praćenje studenata	Načini praćenja studenata za vrijeme provedbe projekata	Refleksije na tjednoj bazi	<i>Tako da možda na nekoj tjednoj bazi imati i dnevnik i refleksije ili samo refleksije (PRAGMA 1, O)</i>
		Anonimne ankete po timovima	<i>Ili provoditi neke anonimne ankete po timovima pa bi tako možda više studenata reklo ako im nešto smeta ili ako ima nekih problema u timu i slično. (PRAGMA 1, O)</i>
		Više refleksija umjesto dnevnika	<i>Također, M možda da se dnevnik rade u živo i ne pisano, jer je ponekad teško nazvat profesorice (zbog osobnih anksioznosti :) i pitat šta i kako i šta te muči. (PRAGMA 2, O)</i>
Nisu potrebne promjene	Nije potrebno ništa mijenjati	Sve dobro osmišljeno pa ne treba ništa mijenjati	<i>Kolegij mi se sviđa i ne bih ništa mijenjao. (UKSRK 3, O)</i>
			<i>Ništa, sve je dobro bilo. (AMB 4, U)</i>
			<i>Ne bih sugerirala promjene. Sve je bilo onako kako treba biti. (AMB 2, O)</i>
			<i>DKU mi se dopalo iz svih pogleda i smatram da ne treba uvoditi promjene. (PARK 3, U)</i>
			<i>Nemam sugestija jer smatram da je kolegij odličan, i svim generacijama ću ga preporučiti kao jedan od najboljih izbornih predmeta na godini. (PRAGMA 3, O)</i>

TEMA	KATEGORIJA	POJAM	IZJAVA
Nisu potrebne promjene	Nije potrebno ništa mijenjati	Sve dobro osmišljeno pa ne treba ništa mijenjati	<i>Mislim da je sve bilo u skladu i dobro provedeno. Razina odgovornosti i izvršenja zadataka koja se očekuje od studenata je u realnim granicama s našim sposobnostima i mogućnostima te zbog toga mislim da nije potrebno nešto mijenjati. (UKSRK 3, O)</i>
		Nema sugestija za promjenu	<i>Nemam promjena za sugerirati. (AMB 3, U)</i>
			<i>Ne bih sugerirala nikakve promjene. (PARK 5, O)</i>